

Nr 20

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motion om intagande i riksdagsstadgan av föreskrifter om anförandenas längd i frågedebatter.

I motionen nr 475 i andra kammaren av herr förste vice talmannen *von Friesen* hemställs, att riksdagen måtte införa bestämmelser i riksdagsstadgan om tiden för de anföranden, som hålls i de s. k. frågestundsdebatterna, i enlighet med vad som anförts i motionen, och att utskottet måtte utarbeta erforderlig text.

Gällande ordning m. m.

Enligt 52 § första stycket *riksdagsordningen* (RO) är ledamöternas yttranderätt vid kamrarnas förhandlingar oinskränkt i den mån undantag inte stadgats i RO själv eller av kammare med stöd av RO. I samband med enkla frågor ger RO i 52 § tredje stycket stöd för ett sådant undantag: kammare må föreskriva inskränkningsregler i »ledamots rätt att erhålla ordet» vid besvarande av enkla frågor. Med stöd härav har i 20 § *kamrarnas ordningsstadgor* (OSt) — som innehåller de närmare reglerna beträffande såväl interpellationer som enkla frågor — föreskrivits följande i 4 mom. tredje stycket:

Vid besvarande av enkel fråga må endast den ledamot, som framställt frågan, och det statsråd, som lämnar svaret, delta i överläggningen. Kammaren vare dock obetaget att, då viss fråga besvaras, på förslag av talmannen eller annan ledamot besluta upphäva den sålunda stadgade inskränkningsreglerna i yttranderätten; sådant beslut skall fattas utan föregående överläggning.

Den nyss citerade punkten i 52 § tredje stycket RO ger inte enligt sin avfattning något stöd för tidsbegränsning av de anföranden som hålls utan bara för att, som OSt åsyftar, begränsa antalet talare. Sedan länge eftersträvas emellertid att talarna i samband med besvarande av enkla frågor skall ålägga sig en *frivillig tidsbegränsning till högst två eller tre minuter för varje anförande*. Principen angavs av *konstitutionsutskottet år 1954* i ett betänkande (nr 19) med förslag till vissa åtgärder för rationalisering av riksdagsarbetet. Utskottet uttalade sig för en reformering av frågeinstitutet efter mönster av det norska systemet med frågetimme och anförde (kurs. här):

Praxis i vår riksdag kunde enligt utskottets mening i vissa avseenden anpassas efter systemet med frågetimme och därmed också i viss mån efter vad som ursprungligen avsetts med de enkla frågorna. Sålunda borde genom överenskommelse mellan talmännen och statsrådets ledamöter kunna åvägabringas, att enkla frågor besvarades några få dagar efter det de framställts. Vidare borde de enkla frågorna besvaras å regelbundet återkommande tider, exempelvis så att kamrarna alternerande hölle debatter angående sådana spørsmål på viss efter rådpläging inom talmanskonferensen bestämd veckodag. För att en sådan anordning skall kunna omfattas med mera allmänt intresse förutsättes, att de som yttra sig — såväl statsrådet som den ledamot som framställt frågan — frivilligt ålägga sig en snäv tidsbegränsning, så att varje yttrande icke pågår mera än högst två eller tre minuter. Något förbud för ledamoten att uttrycka sin mening om statsrådets svar är däremot icke önskvärt och kan för övrigt, på grund av riksdagsordningens stadganden i förevarande del, icke ifrågakomma för närvarande.

Med en ordning sådan som den av utskottet här förordade borde frågeinstitutet kunna komma att bättre än hittills motsvara sitt ändamål samt bli mera intresseväckande. Med nuvarande innebörd av riksdagsordningens debattföreskrifter kan tidsbegränsningen tills vidare icke bli annat än frivillig. Anledning finnes likväl enligt utskottets bedömning till förmodan, att talarna komma att iakttaga begränsningen. Visar det sig, att så icke blir fallet, kan grundlagsändring senare övervägas.

En ordning med särskilda frågestunder på bestämda tider varje vecka i båda kamrarna genomfördes först år 1964, men det har i ett flertal sammanhang framhållits att den av utskottet förordade tidsbegränsningen hör iakttagas. Sålunda beslöt *talmanskonferensen år 1959* (prot. 17/3) »enhälligt fästa kamrarnas uppmärksamhet på och understryka» utskottets i citatet ovan kursiverade uttalande. Vidare framhöll *talmanskonferensen år 1964* i samband med dess beslut om införande av frågestunder (prot. 10/3), att en förutsättning för att syftet med desamma skulle vinnas bl. a. vore »att såväl statsråd som kammarledamöter respekterade den i tidigare sammanhang gjorda rekommendationen om begränsning till två å tre minuter av tiden för anföranden i frågedebatter».

Det har i skilda sammanhang, senast av talmannen vid andra kammarens avslutningssammanträde år 1966, påtalats att den frivilliga tidsbegränsningen i frågedebatter ofta åsidosätts. Utskottet har av grundlagberedningens arbetsgrupp för frågor rörande riksdagens arbetsformer erhållit vissa *statistiska uppgifter* till belysning av förhållandena i andra kammaren under 1966 års riksdag. Det må här antecknas att antalet frågedebatter var 112 under vårsessionen och 86 under höstsessionen och att under vardera sessionen omkring 50 anföranden i dessa debatter var längre än tre minuter och över 100 längre än två minuter.

Motionen

Motionären framhåller att systemet med enkla frågor inte fungerar på ett helt tillfredsställande sätt därför att ledamöterna ofta inte iakttar den begränsning av anförandenas längd till två à tre minuter som förutsatts. Det vore därför skäl att i riksdagens reglementariska föreskrifter, helst i riksdagsstadgan, klargöra hur man tänkt sig den ifrågavarande inskränkningen i yttranderätten.

Utskottet

I förevarande motion hemställs att en bestämmelse införs i riksdagsstadgan om den tidsbegränsning, som förutsatts bli iakttagen av talarna i samband med besvarande av enkla frågor. Utskottet instämmer med motionären i att nämnda begränsning bör bättre bekantgöras genom en formell föreskrift. Vid avfattningen måste iakttas att inskränkningen av yttrandefriheten i princip är frivillig. Beträffande placeringen är att beakta, att bestämmelser om spörsmålsinstituten för närvarande ges i kamrarnas ordningsstadgor, 20 §. Utskottet anser i och för sig, att dessa institut med hänsyn till deras betydelse borde regleras i riksdagsstadgan, men finner sig inte kunna nu föreslå en sådan ändring. Den förordade bestämmelsen bör därför i stället intas i 20 § ordningsstadgorna. Ett förslag har utarbetats av utskottet och bifogas detta utlåtande. Utskottet äger emellertid inte föreslå någon ändring i ordningsstadgorna utan hemställer,

att motionen II:475 måtte anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 21 februari 1967

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, Erik Olsson, Sveningsson, fru Segerstedt Wiberg, herrar Dahl*, Sörenson, Dahlberg och fröken Stenberg; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Henningsson, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Larsson i Luttra, Mossberg och Norrby.

* Ej närvarande vid justeringen.

Bilaga

Förslag till ändrad lydelse av 20 § 4 mom. kamrarnas ordningsstadgor*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Sedan vederbörande ————— eller val.

Svar å ————— utdelade svaret.

Vid besvarande ————— föregående överläggning.

Svar på enkla frågor och anföranden i anledning därav böra icke överskrida tre minuter.

Sedan alla ————— förklaras avslutad.